

Крупка Я. Д.,

д.е.н., професор,
Тернопільський національний
економічний університет

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ ІН- НОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Важливою рушійною силою, яка може вивести економіку України з кризового стану, є інновації, інноваційно-орієнтована організація діяльності підприємств чи галузі. Інноваційні процеси тісно пов'язані з інвестиційною діяльністю підприємства. З приводу цього існує кілька правил:

1) будь-які інвестиції мають носити інноваційний характер, вирізнятися новачками, інакше не буде досягнуто очікуваної вигоди (ефекту);

2) більшість інноваційних проектів і програм вимагають додаткових інвестицій, вкладення коштів у їх запровадження;

3) деякі інноваційні проекти можуть бути реалізовані у рамках поточної операційної діяльності без залучення інвестицій. Наприклад, інновації, пов'язані з розробкою нових видів продукції, відображаються в системі обліку як витрати майбутніх періодів з подальшим їх віднесенням на поточні витрати діяльності по мірі запуску у серійне (масове) виробництво нової продукції.

Інноваційний напрям діяльності підприємства є багатограним і вимагає різностороннього висвітлення у системі економічної інформації. Окремі автори інноваційний розвиток трактують як інноваційну діяльність підприємства. На наш погляд, це не можна вважати достатньо обґрунтованим. Загальновідомо, що підприємство може здійснювати основну, яка входить до операційної, а також фінансову та інвестиційну діяльність. Реалізацію будь-яких інноваційних проектів завжди можна підвести під котрийсь з цих видів діяльності.

Впровадження нової техніки, вдосконалення виробничого процесу, розробка або придбання авторських прав, роялті, інших видів інтелектуальної власності здійснюється, як правило, за рахунок капітальних інвестицій і входить до інвестиційної сфери. Науково-дослідна робота спеціалізованих інноваційних підприємств (наукових закладів, інноваційних центрів, бізнес-інкубаторів, технопарків, технополісів) для них вважається основною діяльністю.

Зміст і структура облікової інформації щодо реалізації інноваційних програм залежить від багатьох чинників, зокрема, від видів інновацій, ступеня капіталізації інноваційних витрат, способів їх покриття, джерел надходження інноваційного продукту, методів його оцінки, терміну утримання, способів перенесення на поточні витрати діяльності підприємства та інші.

Проекти капітального характеру повинні здійснюватися за рахунок капітальних інвестицій, рахуватися у складі необоротних активів і переноситися на новостворений продукт по мірі зносу (амортизації) протягом строку корисного використання. До програм слід відносити впровадження нових виробництв, технологій, реконструкцію та технічне переозброєння виробництва. Придбані об'єкти інтелектуальної власності, права на винаходи, корисні моделі, ноу-хау, авторські права відносяться до нематеріальних активів, які також вважаються об'єктами капітального характеру.

Поточні інноваційні витрати потрібно відносити до оборотних активів, включати до виробничих витрат, у собівартість готової продукції чи вважати витратами періоду. До того ж важливо встановити порядок списання таких витрат за відповідними періодами. Можливі кілька варіантів включення цих видатків до поточних витрат діяльності:

- у повній сумі по мірі виникнення інноваційних витрат;
- резервування коштів шляхом створення відповідного забезпечення (цільових резервів) для покриття інноваційних витрат в міру їх виникнення;
- віднесення інноваційних видатків до витрат майбутніх періодів з наступним їх списанням на поточні витрати з врахуванням визначеного терміну корисного використання інноваційного продукту чи за іншими критеріями.

Важливе значення мають способи оцінки інноваційного продукту. Якщо він створювався підприємством самостійно, то в основу його первинної оцінки повинні бути покладені фактичні витрати на виконання робіт інноваційного характеру. Структура таких витрат залежить від способів створення продукту, конкретних виконавців.

Найпростішим варіантом можуть бути новації, пов'язані з раціоналізаторством, винахідництвом окремих працівників підприємства. Витрати такого характеру в основному зводяться до оплати праці, преміальних виплат і пов'язаних з ними розрахунків.

Складнішою є структура інноваційних витрат у спеціально створених для здійснення наукових та експериментальних розробок підрозділах підприємства - лабораторіях, службах, експери-

ментальних цехах. Такі підрозділи вважаються окремими об'єктами обліку витрат, центрами відповідальності. Вони використовують більш розгалужену систему елементів витрат. Крім прямих можуть включати комплексні статті, які підлягають розподілу між видами робіт, замовлень. Для їх оцінки використовують фактичну собівартість робіт, включаючи й комплексні статті витрат.

Нарешті, у створених спеціальних господарських одиницях (науково-дослідних центрах, інститутах, експериментальних заводах, дочірніх підприємствах, філіях) виготовлення інноваційного продукту є основною діяльністю. Вони, як правило, наділені статусом юридичної особи, ведуть весь комплекс облікових робіт як звичайне підприємство, складають звітність за установленими формами. В основу вартості придбання інноваційного продукту у таких підприємствах покладена відпускна (договірна) ціна між продавцем і покупцем продукту. Такий же порядок обліку діяльності існує й у новітніх формуваннях, створених з метою виготовлення і передача у виробництво наукомістких технологій, важливих інноваційних проектів, — інноваційних центрах, бізнес-інкубаторах, технопарках, технополісах.

Методика обліку та інформаційне забезпечення крім того залежить також від видів інноваційних продуктів. Вони можуть мати матеріальний зміст (машини, устаткування, експериментальні зразки продукції), бути виражені у нематеріальній формі (нові технології, проекти і конструкторські рішення з нових видів продукції, програмні матеріали), подані у формі інтелектуальної власності (права на об'єкти промислової власності, авторські та інші права).

Усі зазначені підходи, вимоги і правила необхідно враховувати при виборі варіантів обліку та подання у звітності інформації щодо інноваційних процесів на підприємстві.

УДК 657.22

Куцик П. О.,
к.е.н., професор, перший проректор,
Львівська комерційна академія

ВНУТРІШНЯ СТАНДАРТИЗАЦІЯ ІНТЕГРОВАНОГО ОБЛІКУ КОРПОРАТИВНОГО ОБ'ЄДНАННЯ

В сучасних умовах управління бізнесом суттєво зростає значення локального нормативного забезпечення. Дослідженням встановлено, що воно є унікальним засобом, за допомогою якого,